

บทที่ 5

การอภิปรายผลการวิจัย

ในบทนี้จะกล่าวครอบคลุมถึงสาระสำคัญของวัตถุประสงค์ของการวิจัย กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล วิธีวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการวิจัย การอภิปรายผล ข้อเสนอแนะ ตามลำดับดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ทั่วไป

เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา

2. วัตถุประสงค์เฉพาะ

2.1 เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน

2.2 เพื่อศึกษาปัญหาการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน

2.3 เพื่อศึกษาสาเหตุของปัญหาการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน

2.4 เพื่อจัดลำดับความสำคัญของสาเหตุของปัญหาการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นครูผู้เป็นหัวหน้ารับผิดชอบโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียน ปีการศึกษา 2537 จำนวน 190 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 1 ชุด แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

1. ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ และบางข้อเป็นแบบเติมข้อความให้สมบูรณ์ในประเด็นต่อไปนี้
 - 1.1 ด้านส่วนตัว (เพศ, อายุ)
 - 1.2 ด้านหน้าที่การงาน (ตำแหน่ง, วุฒิการศึกษา, จำนวนชั่วโมงที่สอน)
 - 1.3 ด้านประสบการณ์ (ประสบการณ์ในการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน ประสบการณ์ที่ได้รับจากการอบรมเกี่ยวกับโครงการอาหารกลางวัน)

2. ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ และบางข้อเป็นแบบเติมข้อความให้สมบูรณ์ จำนวน 52 ข้อ ใน 7 ด้าน คือ
 - 2.1 ด้านบุคลากร
 - 2.2 ด้านสถานที่
 - 2.3 ด้านอุปกรณ์และเครื่องมือเครื่องใช้
 - 2.4 ด้านงบประมาณและการเงิน
 - 2.5 ด้านการดำเนินงาน
 - 2.6 ด้านการบูรณาการกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่ออาหารกลางวัน
 - 2.7 ด้านอื่น ๆ

3. ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาและสาเหตุของปัญหาการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียน มี 3 ลักษณะ ดังนี้
 - 3.1 แบบมาตราส่วนประมาณค่า ซึ่งมีลักษณะให้เลือกตอบว่ามีปัญหาในระดับใด

ซึ่งให้เลือกตอบ 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด จำนวน 43 ข้อ

3.2 แบบตรวจสอบรายการ ซึ่งมีลักษณะให้ผู้ตอบได้สำรวจหรือระบุรายการที่เป็นสาเหตุของปัญหาในข้อนี้ ๆ

3.3 แบบสอบถามปลายเปิด (Open Form) ให้ผู้ตอบระบุปัญหา และสาเหตุของปัญหาเพิ่มเติม

แบบสอบถามตอนที่ 3 ทั้ง 3 ลักษณะดังกล่าว มีขอบข่ายของปัญหาการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียน 6 ด้าน ดังนี้

- 1) ด้านบุคลากร
- 2) ด้านสถานที่
- 3) ด้านอุปกรณ์และเครื่องมือเครื่องใช้
- 4) ด้านงบประมาณและการเงิน
- 5) ด้านการดำเนินงาน
- 6) ด้านการบูรณาการกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่ออาหารกลางวัน

วิธีเก็บข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเป็นขั้นตอน ดังนี้

1. ขอนหนังสือแนะนำตัวจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี เพื่อแนะนำตัวผู้วิจัยในการติดต่อหน่วยงานที่เก็บข้อมูล
2. ขอนหนังสือจากผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดนราธิวาส ถึงหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการติดต่อขอความร่วมมือให้ผู้ตอบแบบสอบถามส่งแบบสอบถามที่ได้ตอบเสร็จแล้วกลับคืนมายังหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ โดยกำหนดเวลาที่ใช้ในการส่งแบบสอบถามไป - กลับ ประมาณ 14 วัน
3. ผู้วิจัยเดินทางไปรวบรวมข้อมูลจากหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอโดยตรง
4. ผู้วิจัยคัดเลือกแบบสอบถามที่สมบูรณ์ครบถ้วนมาดำเนินการวิเคราะห์

วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

1. แบบสอบถามตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละของแต่ละรายการ
2. แบบสอบถามตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละของแต่ละรายการ

3. แบบสอบถามตอนที่ 3

3.1 ระดับปัญหาการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน วิเคราะห์ข้อมูลโดย

3.1.1 หาค่าเฉลี่ย (Mean) เป็นรายชื่อและรายด้านของการตอบแบบสอบถามตามข้อเท็จจริงของกลุ่มตัวอย่างและแปลตามเกณฑ์ ดังต่อไปนี้

เกณฑ์การให้คะแนนเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ดังนี้

ปัญหามากที่สุด	กำหนดให้คะแนน	5	คะแนน
ปัญหามาก	กำหนดให้คะแนน	4	คะแนน
ปัญหาปานกลาง	กำหนดให้คะแนน	3	คะแนน
ปัญหาน้อย	กำหนดให้คะแนน	2	คะแนน
ปัญหาน้อยที่สุด หรือไม่มีปัญหา	กำหนดให้คะแนน	1	คะแนน

วิธีแปลผล ใช้เกณฑ์สมบูรณ์ (Absolute Criteria) ซึ่งแบ่งคะแนนเป็นช่วง ๆ แต่ละช่วงมีความหมายดังนี้ (ประคอง การรณสุด, 2528 : 70)

ค่าเฉลี่ย	4.50 - 5.00	หมายถึง	มีปัญหาคืออยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	3.50 - 4.49	หมายถึง	มีปัญหาคืออยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย	2.50 - 3.49	หมายถึง	มีปัญหาคืออยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	1.50 - 2.49	หมายถึง	มีปัญหาคืออยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย	1.00 - 1.49	หมายถึง	มีปัญหาคืออยู่ในระดับน้อยที่สุด หรือไม่มีปัญหา

3.1.2 หาค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อวัดการกระจายของข้อมูลในแต่ละข้อและแต่ละด้าน

3.2 สาเหตุของปัญหาการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการจัดลำดับความถี่เป็นรายชื่อ

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ สรุปประเด็นสำคัญได้ดังต่อไปนี้

1. สถานภาพของครูผู้เป็นหัวหน้ารับผิดชอบโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียน
สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา มีดังนี้

ครูผู้เป็นหัวหน้ารับผิดชอบโครงการอาหารกลางวันส่วนมากหรือร้อยละ 66.48 เป็นเพศหญิง ร้อยละ 54.19 มีอายุระหว่าง 31 - 40 ปี ร้อยละ 78.77 มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 76.54 เป็นครูผู้สอน ร้อยละ 47.49 มีชั่วโมงสอนมากกว่า 20 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ร้อยละ 54.75 มีประสบการณ์ในการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันน้อยกว่า 5 ปี และร้อยละ 69.27 ไม่เคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน

2. สภาพทั่วไปของการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา สรุปผลการวิจัยเป็นประเด็น ๆ ได้ดังนี้

2.1 ด้านบุคลากร สรุปผลดังนี้

- 2.1.1 โรงเรียนส่วนมากหรือร้อยละ 97.21 มีคณะกรรมการโครงการอาหารกลางวัน
- 2.1.2 โรงเรียนส่วนมากหรือร้อยละ 50.28 มีการประชุมปรึกษาหารือระหว่างผู้บริหารโรงเรียน ครู และผู้ปกครอง เกี่ยวกับการจัดอาหารกลางวันภาคเรียนละครั้ง
- 2.1.3 โรงเรียนส่วนมากหรือร้อยละ 72.07 ไม่มีครูที่มีวุฒิทางคหกรรมศาสตร์หรือโภชนาการ
- 2.1.4 โรงเรียนส่วนมากหรือร้อยละ 65.92 จัดบุคลากรรับผิดชอบการจัดซื้ออาหารแห้งและอาหารสด โดยจัดเจ้าหน้าที่หมุนเวียนกันไป
- 2.1.5 โรงเรียนส่วนมากหรือร้อยละ 50.28 จัดบุคลากรรับผิดชอบการประกอบอาหารโดยจ้างบุคลากรภายนอก และร้อยละ 30.73 ครู นักเรียนและภารโรงช่วยกันจัดทำ

2.1.6 โรงเรียนส่วนมากหรือร้อยละ 39.11 จัดบุคลากรรับผิดชอบด้านการเก็บล้าง และทำความสะอาดภาชนะ โดยให้ครู นักเรียน และภารโรงช่วยกันทำ

2.1.7 โรงเรียนส่วนมากหรือร้อยละ 48.04 จัดบุคลากรรับผิดชอบด้านการจำหน่าย จ่าย - แจกอาหาร โดยให้ครูและนักเรียนช่วยกัน

2.1.8 โรงเรียนส่วนมากหรือร้อยละ 86.59 จัดบุคลากรสำหรับดูแลนักเรียนขณะรับประทานอาหาร

2.1.9 โรงเรียนส่วนมากหรือร้อยละ 81.56 มีครูที่มีความรู้ด้านการจัดทำบัญชีการเงินพัสดุ และครุภัณฑ์เกี่ยวกับโครงการอาหารกลางวัน

2.1.10 โรงเรียนส่วนมากหรือร้อยละ 75.98 ต้องการความช่วยเหลือเกี่ยวกับการจัดโครงการอาหารกลางวัน ในลักษณะการให้ครูไปคูตัวอย่างที่ดีในการจัดโครงการ และร้อยละ 73.18 ต้องการในลักษณะการเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับหลักและวิธีการจัดโครงการอาหารกลางวัน

2.1.11 โรงเรียนส่วนมากหรือร้อยละ 71.51 ได้รับความร่วมมือจากผู้บริหารของนักเรียนเกี่ยวกับการจัดโครงการอาหารกลางวัน ในลักษณะการเข้าร่วมประชุมแสดงความคิดเห็น

2.2 ด้านสถานที่ สรุปลดดังนี้

2.2.1 โรงเรียนส่วนมากหรือร้อยละ 43.58 มีโรงอาหารโดยใช้ส่วนหนึ่งส่วนใดของอาคารอเนกประสงค์ และสภาพของโรงอาหารส่วนมากหรือร้อยละ 47.06 ชำรุดเป็นบางส่วน

2.2.2 โรงเรียนส่วนมากหรือร้อยละ 44.69 ใช้ส่วนหนึ่งส่วนใดของอาคารอเนกประสงค์เป็นสถานที่สำหรับการประกอบอาหาร และส่วนมากหรือร้อยละ 47.49 จัดให้นักเรียนรับประทานอาหารภายในอาคารอเนกประสงค์

2.2.3 โรงเรียนส่วนมากหรือร้อยละ 68.72 มีโต๊ะและม้านั่งภายในสถานที่รับประทานอาหาร แต่มีไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน

2.2.4 โรงเรียนส่วนมากหรือร้อยละ 44.13 มีสถานที่เก็บล้างและทำความสะอาดภาชนะเป็นสัดส่วน แต่ยังไม่ถูกสุขลักษณะ

2.2.5 โรงเรียนส่วนมากหรือร้อยละ 55.87 เก็บอุปกรณ์และเครื่องมือ
เครื่องใช้ในการประกอบอาหารในมุมใดมุมหนึ่งของโรงครัว

2.2.6 โรงเรียนส่วนมากหรือร้อยละ 60.89 เก็บอาหารสดโดยใส่ตู้เย็นไว้ที่
โรงเรียน และร้อยละ 38.55 เก็บอาหารแห้งโดยใส่ตู้กับข้าวไว้ที่โรงเรียน

2.3 ด้านวัสดุอุปกรณ์ และเครื่องมือเครื่องใช้ สรุปผลดังนี้

2.3.1 โรงเรียนส่วนมากหรือร้อยละ 57.54 มีอุปกรณ์ที่ใช้ในการประกอบ
อาหาร แต่ไม่เพียงพอ

2.3.2 โรงเรียนส่วนมากหรือร้อยละ 82.12 ใช้จานสังกะสีเป็นภาชนะสำหรับ
ใส่อาหาร

2.3.3 โรงเรียนส่วนมากหรือร้อยละ 59.22 มีภาชนะสำหรับใส่น้ำดื่ม แต่ไม่
เพียงพอ

2.4 ด้านงบประมาณและการเงิน สรุปได้ดังนี้

2.4.1 โรงเรียนทุกโรงเรียนหรือร้อยละ 100 ได้รับเงินทุนในการจัดโครงการ
อาหารกลางวันโดยได้รับงบประมาณจากต้นสังกัด

2.4.2 โรงเรียนส่วนมากหรือร้อยละ 90.50 ได้รับเงินอุดหนุนโครงการอาหาร
กลางวันในลักษณะได้รับเป็นเงินทั้งหมด

2.4.3 โรงเรียนส่วนมากหรือร้อยละ 67.04 มีเงินทุนเพียงพอสำหรับจัดบริการ
อาหารกลางวัน

2.4.4 โรงเรียนส่วนมากหรือร้อยละ 63.69 มีเงินทุนไม่เพียงพอสำหรับจัดซื้อ
อุปกรณ์ และเครื่องมือเครื่องใช้

2.5 ด้านการดำเนินการ สรุปผลดังนี้

2.5.1 โรงเรียนส่วนมากหรือร้อยละ 70.39 มีการวางแผนการจัดโครงการ
อาหารกลางวันโดยเขียนโครงการที่แน่นอนตลอดปี

- 2.5.2 โรงเรียนส่วนมากหรือร้อยละ 89.94 จัดบริการอาหารกลางวันแก่นักเรียน 5 วันต่อสัปดาห์
- 2.5.3 โรงเรียนส่วนมากหรือร้อยละ 50.84 จัดอาหารกลางวันในรูปแบบอาหารจานเดียว
- 2.5.4 โรงเรียนส่วนมากหรือร้อยละ 94.41 ซื้ออาหารสดในโครงการอาหารกลางวันทุกวัน
- 2.5.5 โรงเรียนส่วนมากหรือร้อยละ 40.22 ซื้ออาหารแห้งในโครงการอาหารกลางวันทุกวัน
- 2.5.6 โรงเรียนส่วนมากหรือร้อยละ 67.04 ทำความสะอาดภาชนะเก็บน้ำดื่มทุกวัน
- 2.5.7 โรงเรียนส่วนมากหรือร้อยละ 36.87 ไม่มีที่เก็บภาชนะในโครงการอาหารกลางวัน
- 2.5.8 โรงเรียนส่วนมากหรือร้อยละ 73.74 มีวิธีการทำให้ภาชนะแห้งโดยการผึ่งแดด
- 2.5.9 โรงเรียนส่วนมากหรือร้อยละ 43.58 ระบายน้ำเสียโดยการระบายลงคูคลอง
- 2.5.10 โรงเรียนส่วนมากหรือร้อยละ 83.80 กำจัดขยะมูลฝอยโดยการกองรวมกันแล้วเผา
- 2.5.11 โรงเรียนส่วนมากหรือร้อยละ 50.28 ไม่มีการควบคุมแมลง และสัตว์นำโรค
- 2.5.12 โรงเรียนส่วนมากหรือร้อยละ 58.66 มีโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน และร้อยละ 68.57 ของโรงเรียนที่มีโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน ใช้ผลผลิตของโครงการสนับสนุนโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนได้น้อยกว่าร้อยละ 50
- 2.6 ด้านการบูรณาการกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่ออาหารกลางวัน สรุปผลดังนี้
- 2.6.1 โรงเรียนส่วนมากหรือร้อยละ 91.62 สนับสนุนโครงการอาหารกลางวันให้บูรณาการกับกิจกรรมการเรียนการสอน

2.6.2 โรงเรียนส่วนมากหรือร้อยละ 59.76 ของโรงเรียนที่สนับสนุนโครงการอาหารกลางวันให้บูรณาการกับกิจกรรมการเรียนการสอน ได้สนับสนุนการบูรณาการในขั้นตอนการเตรียมผลผลิต โดยกำหนดพื้นที่สำหรับทำเกษตร

2.6.3 โรงเรียนส่วนมากหรือร้อยละ 69.51 ของโรงเรียนที่สนับสนุนโครงการอาหารกลางวันให้บูรณาการกับกิจกรรมการเรียนการสอน ได้สนับสนุนการบูรณาการในขั้นตอนการเตรียมอาหารและประกอบอาหาร โดยปรับตารางสอนให้สอดคล้องกับกิจกรรมโครงการอาหารกลางวัน

2.6.4 โรงเรียนส่วนมากหรือร้อยละ 68.90 ของโรงเรียนที่สนับสนุนโครงการอาหารกลางวันให้บูรณาการกับกิจกรรมการเรียนการสอน ได้สนับสนุนการบูรณาการในขั้นตอนการรับประทานอาหาร โดยจัดสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับการรับประทานอาหาร

2.6.5 โรงเรียนร้อยละ 86.59 ของโรงเรียนที่สนับสนุนโครงการอาหารกลางวันให้บูรณาการกับกิจกรรมการเรียนการสอน ได้สนับสนุนการบูรณาการในขั้นตอนการเก็บล้างและทำความสะอาดชาม โดยจัดสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับการเก็บล้างและทำความสะอาดชาม

2.6.6 โรงเรียนส่วนมากหรือร้อยละ 60.98 ของโรงเรียนที่สนับสนุนโครงการอาหารกลางวันให้บูรณาการกับกิจกรรมการเรียนการสอน ได้สนับสนุนการบูรณาการในขั้นตอนการจัดการ โดยการให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดทัพผู้มารับ - จ่ายเงิน

2.6.7 โรงเรียนส่วนมากหรือร้อยละ 85.37 ของโรงเรียนที่สนับสนุนโครงการอาหารกลางวันให้บูรณาการกับกิจกรรมการเรียนการสอน ได้สนับสนุนการบูรณาการในขั้นตอนการถนอมอาหาร โดยจัดครูที่มีความรู้ด้านการถนอมอาหารให้ความรู้แก่นักเรียน

2.7 ด้านอื่น ๆ สรุปผลได้ดังนี้

2.7.1 โรงเรียนส่วนมากหรือร้อยละ 52.51 ช่วยเหลือนักเรียนที่ขาดแคลนอาหารกลางวัน โดยให้รับประทานอาหารกลางวันฟรีได้มากกว่าร้อยละ 75 ของจำนวนนักเรียนที่ขาดแคลนทั้งหมด

2.7.2 โรงเรียนส่วนมากหรือร้อยละ 75.98 ช่วยเหลือนักเรียนที่มีภาวะ

โภชนาการต่ำ โดยได้รับประทานอาหารกลางวันฟรีได้มากกว่าร้อยละ 75 ของจำนวนนักเรียนที่มีภาวะโภชนาการต่ำทั้งหมด

2.7.3 โรงเรียนส่วนมากหรือร้อยละ 34.64 มีระยะทางระหว่างโรงเรียนถึงตลาดมากกว่า 11 กิโลเมตร

2.7.4 โรงเรียนส่วนมากหรือร้อยละ 59.78 มีสภาพการคมนาคมระหว่างโรงเรียนถึงตลาดสะดวก

2.7.5 โรงเรียนส่วนมากหรือร้อยละ 58.10 มีการประเมินโครงการอาหารกลางวันเป็นประจำทุกปี

3. ปัญหาและสาเหตุของปัญหาการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนราธิวาส สรุปลผลการวิจัยเป็นประเด็น ๆ ได้ดังนี้

3.1 ปัญหาการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับน้อย ($\bar{x} = 2.36$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสถานที่ และด้านอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ และวัตถุดิบ มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.91$, $\bar{x} = 2.62$ ตามลำดับ)

3.2 ด้านบุคลากร พบว่า มีปัญหาโดยรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{x} = 2.09$) โดยมีข้อที่ว่าด้วยความรู้เรื่องโภชนาการของครูมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 2.46$) ซึ่งครูผู้เป็นหัวหน้ารับผิดชอบโครงการร้อยละ 17.32 ระบุว่า มีสาเหตุจากการไม่เคยได้รับการอบรม รองลงไปร้อยละ 11.17 ระบุว่า มีสาเหตุจากการขาดเอกสารตำราโภชนาการ

3.3 ด้านสถานที่ พบว่า มีปัญหาโดยรวมอยู่ระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.91$) โดยมีข้อที่ว่าด้วยสถานที่ให้นักเรียนรับประทานอาหารมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 3.31$) ซึ่งครูผู้เป็นหัวหน้ารับผิดชอบโครงการร้อยละ 42.46 ระบุว่า มีสาเหตุจากสถานที่ให้นักเรียนนั่งรับประทานอาหารคับแคบ รองลงไปร้อยละ 10.06 ระบุว่า มีสาเหตุจากสถานที่ให้นักเรียนนั่งรับประทานอาหารสกปรก

3.4 ด้านอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ และวัตถุดิบ พบว่า มีปัญหาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.62$) โดยมีข้อที่ว่าด้วยตู้ โต๊ะ สำหรับใส่ เก็บภาชนะหรือเครื่องครัวต่าง ๆ

มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 3.42$) ซึ่งครูผู้เป็นหัวหน้ารับผิดชอบโครงการร้อยละ 45.25 ระบุว่า มีสาเหตุจากการมีไม่เพียงพอ รองลงไปร้อยละ 15.08 ระบุว่า มีสาเหตุจากการมีสภาพ ขาดมาก

3.5 ด้านงบประมาณ และการเงิน พบว่า มีปัญหาโดยรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{x} = 2.29$) โดยมีข้อที่ว่าด้วยงบประมาณการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ในโครงการอาหารกลางวันมีค่าเฉลี่ย สูงสุด ($\bar{x} = 2.55$) ซึ่งครูผู้เป็นหัวหน้ารับผิดชอบโครงการร้อยละ 27.37 ระบุว่า มีสาเหตุ จากมีงบประมาณไม่เพียงพอ และร้อยละ 1.68 ระบุว่าไม่มีงบประมาณ

3.6 ด้านการดำเนินการ พบว่า ปัญหาโดยรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{x} = 2.37$) โดยมีข้อ ที่ว่าด้วยการส่งเสริมการเกษตรเพื่อโครงการอาหารกลางวันมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 3.28$) ซึ่ง ครูผู้เป็นหัวหน้ารับผิดชอบโครงการร้อยละ 36.31 ระบุว่า มีสาเหตุจากการขาดพื้นที่ทำการ เกษตร ทางการเกษตร รองลงไปร้อยละ 25.70 ระบุว่า มีสาเหตุเกิดจากสภาพพื้นที่ทำการเกษตร ไม่เหมาะสม

3.7 ด้านการบูรณาการกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่ออาหารกลางวันของครู พบว่า ปัญหาโดยรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{x} = 2.15$) โดยมีข้อที่ว่าด้วยการบูรณาการกิจกรรมการเรียน การสอนเพื่ออาหารกลางวัน ในขั้นตอนการเตรียมผลผลิตมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 2.73$) ซึ่งครู ผู้เป็นหัวหน้ารับผิดชอบโครงการร้อยละ 21.23 ระบุว่า มีสาเหตุจากขาดพื้นที่ทำการเกษตร รองลงไปร้อยละ 10.61 ระบุว่า มีสาเหตุจากการขาดความรู้ความเข้าใจ และขาดแหล่งน้ำ สำหรับทำการเกษตรในขั้นตอนการเตรียมผลผลิต

4. ลำดับความสำคัญของสาเหตุของปัญหาการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันของ โรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนราธิวาส สรุปผลการวิจัยเป็นประเด็น ๆ ได้ดังนี้

4.1 ด้านบุคลากร พบว่า สาเหตุของปัญหาที่สำคัญ ได้แก่ การที่ครูมีชั่วโมงสอนมาก รองลงไป ได้แก่ บุคลากรสำหรับการจัดตั้งคณะกรรมการโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียน มีจำนวนจำกัด

4.2 ด้านสถานที่ พบว่า สาเหตุของปัญหาที่สำคัญ ได้แก่ สถานที่ให้นักเรียนนั่งรับประทานอาหารคับแคบ รองลงไป ได้แก่ ขาดสถานที่เก็บอุปกรณ์ และเครื่องมือ เครื่องใช้ในการทำอาหารอย่างมีดชีวิต

4.3 ด้านอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ และวัตถุดิบ พบว่า สาเหตุของปัญหาที่สำคัญ ได้แก่ ตู้ ฝั่ะ สำหรับใส่ เก็บภาชนะหรือเครื่องครัวต่าง ๆ มีไม่เพียงพอ รองลงไป ได้แก่ ภาชนะสำหรับใส่ในคิมมีไม่เพียงพอ

4.4 ด้านงบประมาณและการเงิน พบว่า สาเหตุของปัญหาที่สำคัญ ได้แก่ งบประมาณสำหรับการจัดซื้อวัสดุ - อุปกรณ์ต่าง ๆ ในโครงการอาหารกลางวันมีไม่เพียงพอ รองลงไป ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปซื้ออาหารดิบสูงเนื่องจากระยะทางระหว่างโรงเรียนถึงตลาดไกล

4.5 ด้านการจัดดำเนินการ พบว่า สาเหตุของปัญหาที่สำคัญ ได้แก่ ขาดพื้นที่ทำการเกษตร รองลงไป ได้แก่ สภาพพื้นที่ทำการเกษตรไม่เหมาะสม

4.6 ด้านการบูรณาการกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่ออาหารกลางวัน พบว่า สาเหตุของปัญหาที่สำคัญ ได้แก่ ขาดพื้นที่ทำการเกษตรในขั้นตอนการเตรียมผลผลิต รองลงไป ได้แก่ ขาดความรู้ความเข้าใจ และขาดแหล่งน้ำสำหรับทำการเกษตรในขั้นตอนการเตรียมผลผลิต

อภิปรายผล

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายดังนี้

1.1 ด้านบุคลากร ผลการวิจัยพบสภาพการดำเนินงานด้านบุคลากรที่เอื้อต่อการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน กล่าวคือ โรงเรียนส่วนมากมีคณะกรรมการโครงการอาหารกลางวัน มีการประชุมปรึกษาหารือระหว่างผู้บริหารโรงเรียน ครู และผู้ปกครอง เกี่ยวกับการจัดโครงการอาหารกลางวันภาคเรียนละครั้ง จัดเจ้าหน้าที่หมุนเวียนกันรับผิดชอบการจัดซื้ออาหารแห้ง และอาหารสด จัดจ้างบุคลากรภายนอกรับผิดชอบการประกอบอาหาร จัดครู นักเรียนและภารโรงร่วมกันรับผิดชอบด้านการเก็บล้าง และทำความสะอาดภาชนะจัดครู และนักเรียนร่วมกันจำหน่าย แจกอาหาร จัดบุคลากรดูแลนักเรียนขณะรับประทานอาหาร มีครูที่มีความรู้ด้านการจัดทำบัญชี การเงิน พัสดุและครุภัณฑ์เกี่ยวกับการจัดโครงการอาหารกลางวัน และได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองเกี่ยวกับการจัดโครงการอาหารกลางวัน ในลักษณะการร่วมประชุมแสดงความคิดเห็น

สำหรับผลการวิจัยที่พบว่า โรงเรียนส่วนมากมีคณะกรรมการโครงการอาหารกลางวันนั้น ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ บุญเลิศ เสนีวงศ์ ณ อยุธยา (2527 : 132-133) ที่พบว่า โรงเรียนส่วนมากมีการจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน คณะกรรมการที่จัดตั้งขึ้นนี้มีความสำคัญมากเนื่องจากทำหน้าที่กำหนดจุดมุ่งหมาย ควบคุม ดูแล ให้ข้อเสนอแนะ และสนับสนุนให้ความช่วยเหลือโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียน อนึ่ง เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ คณะกรรมการควรประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียนเป็นประธานกรรมการ ครูซึ่งรับนโยบายหรือข้อตกลงจากที่ประชุมของคณะกรรมการมาดำเนินการ ครูอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ครูคหกรรม และผู้ปกครองที่สนใจและเต็มใจช่วยเหลือในกิจกรรมของโรงเรียน สำหรับการที่ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการดังกล่าวนี้ นอกจากจะทำให้เข้าใจถึงเจตนารมณ์ของการจัดโครงการอาหารกลางวันแล้ว ยังเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนและชุมชนอีกด้วย

ส่วนผลการวิจัยที่พบว่า โรงเรียนส่วนมากจ้างบุคลากรภายนอกมารับผิดชอบการประกอบอาหารนั้น เนื่องจากจำนวนข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนราธิวาสต่ำกว่าเกณฑ์ที่คณะกรรมการข้าราชการครูกำหนดถึง 913 คน (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนราธิวาส, 2537 : 1) ทำให้โรงเรียนบางโรงเรียนขาดบุคลากรสำหรับช่วยประกอบอาหาร เพราะบุคลากรต้องรับผิดชอบงานอื่น ๆ ควบคู่กับการสอนซึ่งตามปกติก็มากอยู่แล้ว ดังนั้นโรงเรียนจึงต้องจ้างบุคลากรภายนอกมารับผิดชอบในการประกอบอาหาร สำหรับงบประมาณในการจ้างบุคลากรภายนอกนั้น โรงเรียนสามารถนำเงินโครงการอาหารกลางวันจ่ายเป็นค่าจ้างบุคลากรภายนอกได้ (สำนักงานโครงการอาหารกลางวัน, ม.ป.ป. : ภาคผนวก)

แต่อย่างไรก็ตามจากผลการวิจัยยังพบว่า มีโรงเรียนส่วนหนึ่งได้จัดให้ครู นักเรียน และภารโรงช่วยกันประกอบอาหาร ซึ่งการดำเนินการในลักษณะนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับนักเรียน เพราะเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้ มีทักษะ คิดและแก้ปัญหาเป็น เห็นคุณค่าของการเรียนรู้ และนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ จึงเป็นการดำเนินการที่สอดคล้องกับจุดเน้นของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ได้เป็นอย่างดี

สำหรับผลการวิจัยที่พบว่า โรงเรียนส่วนมากที่ได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองนักเรียนในลักษณะการมาประชุมแสดงความคิดเห็น นับเป็นประโยชน์แก่การดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันอย่างยิ่ง เพราะการที่ผู้ปกครองนักเรียนได้เข้าร่วมประชุมนั้น ทำให้ผู้ปกครองนักเรียนได้ทราบหลักการ แนวดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน อีกทั้งผู้ปกครองยังสามารถเสนอแนะข้อคิดเห็น ตลอดจนแนวทางการแก้ปัญหาบางประการที่อาจเกิดขึ้น ซึ่งจะทำให้โครงการอาหารกลางวันประสบผลสำเร็จ วีระชัย ศรีเมือง (2533 : 119) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับความร่วมมือของผู้ปกครองในการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันไว้ว่า ความร่วมมือจากผู้ปกครองนักเรียนนั้นเป็นหัวใจหลักของการจัดโครงการอาหารกลางวันให้ประสบผลสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับข้อสรุปจากการสัมมนาผู้อำนวยการประถมศึกษาจังหวัด และศึกษานิเทศก์ผู้รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวันในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ว่า ปัญหาประการหนึ่งของการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน คือ ผู้ปกครองไม่ให้ความร่วมมือจึงทำให้การดำเนินงานไม่ประสบผลสำเร็จ

(สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2532 อ้างจาก วีระชัย ศรีเมือง, 2533 : 119) และถึงแม้ว่าโรงเรียนส่วนมากจะได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองนักเรียนในลักษณะการมาประชุมแสดงความคิดเห็นก็ตาม แต่ถือได้ว่าเป็นการเริ่มต้นของความร่วมมือของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียน ที่จะมีความร่วมมือในลักษณะอื่นตามมา เช่น การช่วยประกอบอาหาร การบริจาคผลผลิตทางการเกษตร เป็นต้น

นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่า มีสภาพของการดำเนินงานด้านบุคลากรที่เป็นปัญหาต่อการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน กล่าวคือ โรงเรียนส่วนมากไม่มีครูที่มีวุฒิทางคหกรรมศาสตร์ หรือโภชนาการ ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ เพ็ญศรี ลักษณะงาม (2527 : 97) ที่พบว่าโรงเรียนส่วนมากไม่มีครูที่มีวุฒิทางโภชนาการที่เป็นเช่นนี้ เนื่องจากการรับสมัครสอบแข่งขันเพื่อบรรจุบุคคลเข้ารับราชการครูของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา ที่ผ่านมามีไม่ได้กำหนดวุฒิปริญญาตรีสาขาคหกรรมศาสตร์ เป็นวุฒิรับสมัครเข้าสอบแข่งขัน ยกเว้นการสอบแข่งขันเพื่อบรรจุบุคคลเข้ารับราชการครูสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา ตามประกาศของอนุกรรมการข้าราชการครูจังหวัดนครราชสีมา ลงวันที่ 3 มีนาคม 2538 ที่ได้กำหนดหาวุฒิปริญญาตรี กลุ่มวิชาคหกรรม เป็นวุฒิที่รับสมัครเข้าสอบแข่งขัน และได้บรรจุผู้ที่สอบแข่งขันในวุฒิดังกล่าวครั้งแรกเพียง 4 คน เท่านั้น

สำหรับความต้องการความช่วยเหลือเกี่ยวกับการจัดอาหารกลางวันของโรงเรียน ผลการวิจัย พบว่า โรงเรียนส่วนมากต้องการความช่วยเหลือในลักษณะการให้พาครูไปดูโรงเรียนที่เป็นตัวอย่างที่ดีในการจัดโครงการอาหารกลางวัน ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา (2531 : 82) ที่ว่าโรงเรียนควรรักษาครูไปศึกษาดูงานโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จ งานการไปศึกษาดูงานจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อครู เพราะครูจะได้เห็นตัวอย่างของการดำเนินงานที่ประสบผลสำเร็จ และสามารถซักถามปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับภาระงานโครงการอาหารกลางวันจากผู้ที่ได้ปฏิบัติจริง ตลอดจนครูที่ไปศึกษาดูงาน สามารถเลือกแนวปฏิบัติมาปรับใช้กับสภาพของโรงเรียนของตนเองได้

นอกจากนี้ในร้อยละที่ใกล้เคียงกัน ต้องการเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับหลักและวิธีการจัดโครงการอาหารกลางวัน ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากครูผู้เป็นหัวหน้ารับผิดชอบโครงการส่วนมากไม่เคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน และมีประสบการณ์การดำเนินงานโครงการน้อยกว่า 5 ปี จึงทำให้ขาดความชัดเจนเรื่องหลักและวิธีการจัดอาหารกลางวัน ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะหน่วยศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ ควรจัดอบรมเกี่ยวกับหลักและวิธีการจัดโครงการอาหารกลางวันให้กับบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะส่งผลให้การดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนมีประสิทธิภาพ ดังที่ คุณศักดิ์ ยอดจันทร์ (2536 : 148) สรุปว่าการจัดประชุมอบรม สัมมนาให้แก่ผู้บริหารโรงเรียน และครูอาจารย์ที่รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวันที่ไม่เคยผ่านการอบรม เข้ารับการอบรม ทำให้เพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตน รวมทั้งทำให้เห็นความสำคัญ และมีจิตสำนึกที่จะร่วมรับผิดชอบในการดำเนินงานตามโครงการ

1.2 ด้านสถานที่ ผลการวิจัยพบสภาพการดำเนินงานด้านสถานที่ที่เอื้อต่อการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน กล่าวคือ โรงเรียนส่วนมากมีโรงอาหารโดยใช้ส่วนหนึ่งส่วนของอาคารอเนกประสงค์ มีสถานที่เก็บอุปกรณ์และเครื่องมือเครื่องใช้โดยาใช้บริเวณมุมใดมุมหนึ่งของโรงครัว มีสถานที่เก็บอาหารสดและอาหารแห้ง โดยใส่ตู้เย็นและตู้กับข้าวไว้ที่โรงเรียนตามลำดับ

สำหรับในเรื่องโรงอาหารนั้น ถึงแม้ว่าโรงเรียนส่วนมากจะมีโรงอาหาร โดยใช้สถานที่ดังกล่าวแล้วก็ตาม แต่มีข้อที่น่าสังเกตจากผลการวิจัยที่พบว่า ยังมีโรงเรียนส่วนหนึ่งถึงร้อยละ 33.52 ไม่มีโรงอาหาร ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วรากร วราอัศวปติ (2526 : 24-29 อ้างจาก เพ็ญศรี ลักษณะงาม, 2527 : 91) ที่พบว่ามีโรงเรียนที่ไม่มีโรงอาหาร ถึงร้อยละ 36.50 สำหรับโรงอาหารนี้เป็นสถานที่ที่จำเป็นต่อการจัดอาหารกลางวัน เพราะนอกจากจะเป็นสถานที่สำหรับประกอบอาหาร และรับประทานอาหารแล้ว ยังเป็นสถานที่ที่ครูสามารถควบคุมดูแล และสอดแทรกความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับมารยาทในการรับประทานอาหาร

ตลอดจนลูกฝังสุชนิสัยในการรับประทานอาหารได้อย่างสะดวกอีกด้วย ดังนั้นโรงเรียนควรวางแนวทางแก้ไขโดยอาจใช้ส่วนหนึ่งส่วนใดของอาคารอเนกประสงค์ ส่วนหนึ่งส่วนใดของโรงฝึกงาน หรือส่วนหนึ่งส่วนใดของอาคารเรียน จัดเป็นโรงอาหาร

ส่วนในเรื่องสถานที่เก็บอุปกรณ์ และเครื่องมือเครื่องใช้ ถึงแม้ว่าโรงเรียนส่วนมากจะมีสถานที่เก็บอุปกรณ์และเครื่องมือเครื่องใช้แล้วก็ตาม แต่มีข้อที่น่าสังเกตจากผลการวิจัยที่พบว่า ยังคงมีโรงเรียนบางโรงเรียนไม่มีสถานที่ดังกล่าว ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ บุญเลิศ เสนีวงศ์ ณ อยุธยา (2527 : 136) ที่พบว่ามีโรงเรียนบางโรงเรียนไม่มีสถานที่เก็บอุปกรณ์ และเครื่องมือเครื่องใช้ ดังนั้นโรงเรียนควรวางสถานที่สำหรับเก็บอุปกรณ์ และเครื่องมือเครื่องใช้ดังกล่าว โดยอาจทำเป็นห้องสำหรับเก็บโดยเฉพาะ หรืออาจจัดวางไว้ที่บริเวณมุมใดมุมหนึ่งของโรงครัวหรือสถานที่ที่เหมาะสม และสะดวกต่อการนำมาใช้

สำหรับในเรื่องสถานที่เก็บอาหารสดและอาหารแห้งนั้น ถึงแม้ว่าโรงเรียนส่วนมากจะมีสถานที่เก็บอาหารสดและอาหารแห้งแล้วก็ตาม แต่มีข้อที่น่าสังเกตจากผลการวิจัยที่พบว่า ยังคงมีโรงเรียนบางโรงเรียนไม่มีสถานที่เก็บเลย ซึ่งโรงเรียนที่ไม่มีสถานที่เก็บอาหารสดเลยนั้น โรงเรียนควรซื้ออาหารสดมาให้เพียงพอสำหรับการทำอาหารกลางวัน และโรงเรียนที่ไม่มีสถานที่เก็บอาหารแห้งเลยนั้น จำเป็นที่จะต้องหาที่เก็บอาหารแห้งให้มีขีด เพื่อป้องกันแมลงและสัตว์นำโรคต่าง ๆ เช่น แมลงวัน แมลงสาบ และหนู

นอกจากนี้ ผลจากการวิจัยยังพบว่า มีสภาพการดำเนินงานด้านสถานที่ที่มีปัญหาต่อการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน กล่าวคือ โรงเรียนส่วนมากมีโต๊ะและม้านั่งภายในสถานที่รับประทานอาหารเช้าไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน และมีสถานที่เก็บล้างและทำความสะอาดภาชนะเป็นสัดส่วน แต่ยังไม่ถูกสุขลักษณะ

สำหรับผลการวิจัยที่พบว่า โรงเรียนส่วนมากมีโต๊ะและม้านั่งภายในสถานที่รับประทานอาหารเช้าไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ผาสุก อุทัย (2533 : 75)

ที่พบว่า โรงเรียนมีโต๊ะ ี่นั่งสำหรับนักเรียนนั่งรับประทานอาหารไม่เพียงพอ ซึ่งโรงเรียนสามารถแก้ไขได้ โดยเหลื่อมเวลารับประทานอาหารกลางวันระหว่างนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-4 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 หรือโรงเรียนอาจจัดให้นักเรียนนั่งรับประทานอาหารกลางวันในห้องเรียนภายใต้การดูแลของครูประจำชั้น

ส่วนผลการวิจัยที่พบว่า โรงเรียนส่วนมากมีสถานที่เก็บล้างและทำความสะอาดภาชนะเป็นสัดส่วนแต่ไม่ถูกสุขลักษณะนั้น โรงเรียนควรจัดสถานที่ดังกล่าวให้ถูกสุขลักษณะ โดยทำพื้นซีเมนต์ลาดลงด้านหนึ่ง ซึ่งจะทำความสะอาดได้ง่ายโดยใช้น้ำล้างทุกวัน วันละหนึ่งครั้งเป็นอย่างน้อย

1.3 ด้านวัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือเครื่องใช้ ผลการวิจัย พบว่า มีสภาพที่เป็นปัญหาต่อการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียน กล่าวคือ โรงเรียนส่วนมากมีภาชนะในการประกอบอาหาร และภาชนะสำหรับล้างน้ำดื่มไม่เพียงพอ ซึ่งผลการวิจัยนี้ ไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ เพ็ญศรี ลักษณะงาม (2527 : 92) ที่พบว่า โรงเรียนส่วนมากมีวัสดุเครื่องครัว และภาชนะที่ใช้ในการบริการอาหารเพียงพอ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าโรงเรียนส่วนมาก ไม่ได้นำเงินที่ได้รับการจัดสรร มาจัดซื้อภาชนะในการประกอบอาหาร เนื่องจากเกรงว่า หากนำเงินมาจัดซื้อภาชนะดังกล่าวจะทำให้งบประมาณสำหรับบริการอาหารกลางวันแก่นักเรียนไม่เพียงพอ ดังนั้นแนวทางการแก้ปัญหาในเรื่องนี้ โรงเรียนควรนำงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรไปจัดซื้อภาชนะในการประกอบอาหาร และภาชนะสำหรับล้างน้ำดื่มได้ตามความจำเป็น

1.4 ด้านงบประมาณและการเงิน ผลการวิจัยพบสภาพการดำเนินงานด้านงบประมาณและการเงินที่เื้อต่อการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน กล่าวคือ โรงเรียนส่วนมากได้รับงบประมาณสนับสนุนการจัดอาหารกลางวันจากต้นสังกัด โดยได้รับในลักษณะเป็นเงินทั้งหมด และเงินทุนสำหรับการจัดบริการอาหารกลางวันมีเพียงพอ

สำหรับผลการวิจัยที่พบว่า โรงเรียนส่วนมากมีงบประมาณสำหรับจัดบริการอาหารกลางวัน เพียงพอ เนื่องจากโรงเรียนทุกโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา ส่วนมากได้รับงบประมาณสนับสนุนจากกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งได้กำหนดอัตราความช่วยเหลือเป็นค่าอาหารกลางวันแก่นักเรียนทั้งระดับก่อนประถมศึกษาและระดับประถมศึกษา คนละ 5 บาท ต่อวันตลอดปีการศึกษา โดยกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ได้รับความช่วยเหลือในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา คือ ช่วยเหลือนักเรียนทุกคนทั้งโรงเรียนที่อยู่ในถิ่นทุรกันดาร และช่วยเหลือนักเรียนยากจนที่ขาดแคลนอาหารกลางวันในโรงเรียนทั่วไป (กระทรวงศึกษาธิการ, 2537 : 4)

นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังพบว่า มีสภาพการดำเนินงานด้านงบประมาณที่เป็นปัญหา กล่าวคือ โรงเรียนส่วนมากมีเงินทุนหมุนเวียนในการจัดซื้ออุปกรณ์และเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ไม่เพียงพอ นั้น น่าจะมีสาเหตุจาก โรงเรียนขาดความเข้าใจในเรื่องขอบเขตของการใช้งบประมาณโครงการอาหารกลางวัน ซึ่งโรงเรียนสามารถนำเงินที่ได้รับการจัดสรรเพื่อเลี้ยงอาหารกลางวันแก่นักเรียนส่วนหนึ่ง ไปจัดซื้ออุปกรณ์และเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ได้ ตามความจำเป็น

1.5 ด้านการดำเนินการ ผลการวิจัยพบว่า มีสภาพที่เอื้อต่อการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียน กล่าวคือ โรงเรียนส่วนมากมีการวางแผนเกี่ยวกับการจัดโครงการอาหารกลางวันโดยเขียนโครงการที่แน่นอนตลอดปี จัดอาหารกลางวันบริการนักเรียน 5 วันต่อสัปดาห์ จัดอาหารกลางวันในรูปแบบอาหารจานเดียว ทาความสะอาด ภาชนะเก็บน้ำดื่มทุกวัน มีการระบายน้ำเสียโดยระบายลงคู คลอง มีการกำจัดขยะมูลฝอย โดยกองรวมกันและเผา มีโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน และผลผลิตของโครงการเกษตรสนับสนุนโครงการอาหารกลางวันน้อยกว่าร้อยละ 50

สำหรับผลการวิจัยที่พบว่า โรงเรียนส่วนมากมีการวางแผนโดยการเขียนโครงการที่แน่นอนตลอดปีนั้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ บุญเลิศ เสนีวงศ์ ณ อยุธยา (2527 : 138)

ที่พบว่า โรงเรียนส่วนมากมีการเขียนโครงการอาหารกลางวันที่แน่นอนตลอดปี ซึ่งการวางแผนเกี่ยวกับการดำเนินโครงการอาหารกลางวันนี้ นับได้ว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากการดำเนินการใด ๆ ก็ตาม หากมีการวางแผนย่อมถือได้ว่าเป็นการเริ่มต้นที่ดี และมีโอกาสประสบความสำเร็จ

ส่วนผลการวิจัยที่พบว่า โรงเรียนส่วนมากบริการอาหารกลางวันแก่นักเรียน 5 วัน ต่อสัปดาห์นั้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิภาวี เกตุศิริ (2527 : 62) และ ผาสุช อุทัย (2533 : 73) ที่พบว่าโรงเรียนส่วนมากจัดบริการอาหารกลางวันให้กับนักเรียนทุกวันที่เปิดทำการ จากข้อค้นพบนี้ นับได้ว่าเป็นนิมิตหมายที่ดีที่แสดงให้เห็นว่านักเรียนในสังกัดส่วนใหญ่จะได้รับอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการ สะอาด และถูกหลักอนามัยอย่างเพียงพอทุกวัน

สำหรับผลการวิจัยที่พบว่า โรงเรียนส่วนมากจัดบริการอาหารกลางวันในรูปแบบอาหารจานเดียวนั้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิภาวี เกตุศิริ (2527 : 62) และ เพ็ญศรี ลักษณะงาม (2527 : 89) ที่พบว่า โรงเรียนส่วนมากจัดอาหารกลางวันในรูปแบบอาหารจานเดียว ซึ่งเป็นรูปแบบที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528 : 46) ระบุว่า เป็นรูปแบบการจัดอาหารกลางวันที่โรงเรียนทั่วไปสามารถดำเนินการได้ ราคาถูก ประกอบง่าย และมีคุณค่าครบ จึงทำให้โรงเรียนส่วนมากเลือกรูปแบบนี้

ส่วนผลการวิจัยที่พบว่า โรงเรียนส่วนมากมีโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน และโรงเรียนส่วนมากใช้ผลผลิตของโครงการเกษตรสนับสนุนโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนน้อยกว่าร้อยละ 50 ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิภาวี เกตุศิริ (2527 : 63) ที่พบว่าโรงเรียนส่วนมากมีกิจกรรมด้านการเกษตรเพื่อสนับสนุนโครงการอาหารกลางวัน ซึ่งตรงกับนโยบายที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติต้องการส่งเสริมให้นักเรียนปลูกพืชสวนครัว ให้สัมพันธ์กับกลุ่มวิชาการงานพื้นฐานอาชีพ และนำผลผลิตที่ได้มาสนับสนุนโครงการอาหารกลางวัน

สำหรับผลการวิจัยที่พบว่า โรงเรียนส่วนมากที่ใช้ผลผลิตของโครงการเกษตรสนับสนุนโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียน ได้ไต่อย่างกว่าร้อยละ 50 นั้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วีระชัย ศรีเมือง (2533 : 120) ที่พบว่าผลผลิตทางการเกษตรได้สนับสนุนโครงการอาหารกลางวันต่ำกว่าร้อยละ 50 ของวัสดุประกอบอาหารทั้งหมด ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากสภาพพื้นที่ทำการเกษตรบางพื้นที่ไม่เหมาะสม ชาตบุคลากรที่มีความรู้ทางการเกษตร หรือสัตว์เลี้ยงของชาวบ้านทำลายผลผลิตทางการเกษตร อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าผลผลิตทางการเกษตรจะสนับสนุนโครงการได้ต่ำกว่าร้อยละ 50 แต่ก็สามารถลดต้นทุนการประกอบอาหารได้ ซึ่งจะส่งผลให้โรงเรียนสามารถดำเนินงานตามโครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ จากผลการวิจัยยังพบว่า มีสภาพการดำเนินงานด้านการดำเนินงานที่เป็นปัญหา กล่าวคือ โรงเรียนส่วนมากไม่มีที่เก็บภาชนะในโครงการอาหารกลางวัน ไม่มี การควบคุมแมลงและสัตว์นำโรค

สำหรับผลการวิจัยที่พบว่าโรงเรียนส่วนมากไม่มีการควบคุมแมลงและสัตว์นำโรคนั้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ยงยศ จุฬมาตยากร และคณะ (2526 : 38-40 อ้างจาก จินตนา ขุนภักดี, 2531 : 21) ซึ่งได้ศึกษาเรื่อง "สภาพการสุขาภิบาลอาหารในโรงเรียนของกรุงเทพมหานคร" พบว่า มีโรงเรียนถึงร้อยละ 81.70 ไม่เคยมีการควบคุมแมลงและสัตว์นำโรคเลย สำหรับการควบคุมแมลงและสัตว์นำโรคนี้ ถือเป็นสุขาภิบาลอาหารอย่างหนึ่ง ซึ่งทางโรงเรียนควรรักษาให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะนอกจากจะเป็นการป้องกันโรคที่เกี่ยวข้องกับระบบทางเดินอาหารซึ่งอาจเกิดขึ้นได้กับนักเรียนแล้ว ยังเป็นการปลูกฝังให้นักเรียนมีความรู้ ทักษะคิด และการปฏิบัติถูกหลักสุขนิสัยที่เกี่ยวข้องกับการรับประทานอาหาร ดังนั้นโรงเรียนหาทางป้องกันสัตว์นำโรค เช่น หนู แมลงวัน แมลงสาบไม่ให้ไต่ตอมหรือสัมผัสอาหารได้

1.6 ด้านการบูรณาการกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่ออาหารกลางวัน ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนมากสนับสนุนโครงการอาหารกลางวันให้บูรณาการกับการเรียนการสอน

านเรื่องนี้นับได้ว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะการบูรณาการโครงการอาหารกลางวัน เข้ากับกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นการดำเนินการในลักษณะที่ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ในทุกขั้นตอน และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2537 : 54) ได้กำหนด ระดับคุณภาพสูงสุดของการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันไว้ว่า เป็นการดำเนินการที่ นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดอาหารกลางวัน ดังนั้นการที่โรงเรียนส่วนมาก ได้สนับสนุน โครงการอาหารกลางวันให้บูรณาการกับการเรียนการสอน ถือได้ว่าโรงเรียนได้พยายาม พัฒนาคุณภาพของการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันให้อยู่ในระดับสูงขึ้นด้วย นอกจากนี้ การบูรณาการดังกล่าวจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อนักเรียน กล่าวคือ นักเรียนจะได้รับความรู้ ได้รับการปลูกฝังทัศนคติที่ดีในการทำงาน และสามารถปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายได้ ผาสุก อุทัย (2533 : 77) ได้ให้ทัศนะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการไว้ว่า "ในการฝึก นักเรียนให้บรรลุตามจุดหมายของหลักสูตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณลักษณะที่ต้องการเน้น มิได้ หมายความว่า เมื่อสอนจบหลักสูตรแล้วนักเรียนจะบรรลุคุณลักษณะที่ต้องการ ถ้ามิได้มีการฝึก ปฏิบัติงาน" จึงนับได้ว่าการบูรณาการโครงการอาหารกลางวันเข้ากับกิจกรรมการเรียนการสอน จะช่วยปลูกฝังคุณลักษณะที่ต้องการเน้นของหลักสูตรประถมศึกษาได้เป็นอย่างดี

1.7 ด้านอื่น ๆ ผลการวิจัยพบสภาพการดำเนินงานด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องการดำเนินงาน โครงการอาหารกลางวัน กล่าวคือ โรงเรียนส่วนมากได้ช่วยเหลือนักเรียนที่ขาดแคลนอาหาร กลางวัน และนักเรียนที่มีภาวะโภชนาการต่ำโดยได้รับประทานฟรีได้มากกว่าร้อยละ 75.00 ของจำนวนนักเรียนที่ขาดแคลนอาหารกลางวัน และมีภาวะโภชนาการต่ำทั้งหมด สภาพการ คมนาคมระหว่างโรงเรียนถึงตลาดสะดวก และมีการประเมินโครงการอาหารกลางวันเป็น ประจำทุกปี

สำหรับผลการวิจัยที่พบว่า โรงเรียนส่วนมากได้ช่วยเหลือนักเรียนที่ขาดแคลนอาหาร กลางวันและนักเรียนที่มีภาวะโภชนาการต่ำ โดยได้รับประทานฟรีได้มากกว่าร้อยละ 75 ของ จำนวนนักเรียนดังกล่าวนั้น แสดงว่าโรงเรียนได้ดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของโครงการอาหาร กลางวัน ที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติกำหนด และหากโรงเรียนได้

ค่าเนื้องานต่อไปในลักษณะเช่นนี้ ย่อมเป็นประโยชน์ต่อนักเรียนเป็นอย่างยิ่ง เพราะนักเรียนจะได้รับอาหารที่มีคุณค่า และปริมาณที่เพียงพอกับความต้องการ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของร่างกาย

ส่วนผลการวิจัยที่พบว่า โรงเรียนส่วนมากมีการประเมินโครงการอาหารกลางวันเป็นประจำทุกปีนั้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ บุญเลิศ เสนิงวงศ์ ณ อยุธยา (2527 : 139) และ วีระชัย ศรีเมือง (2533 : 120) ที่พบว่าโรงเรียนส่วนมากมีการประเมินผลเป็นประจำทุกปี สำหรับความสำคัญของการประเมินโครงการอาหารกลางวันนั้น รังสี เพ็งใหญ่ (2532 : 40) ระบุว่า เพื่อทราบผลของการจัดอาหารกลางวันในโรงเรียนว่าบรรลุผลตามความมุ่งหมายหรือไม่ ควรมีการติดตามผลการจัดดำเนินการโดยตลอด หากพบข้อบกพร่องจะนำมาใช้เป็นแนวทางปรับปรุงโครงการต่อไป และเพื่อทราบผลแน่นอนควรจัดรวบรวมสถิติตัวเลขต่าง ๆ เกี่ยวกับการสำรวจทางโภชนาการก่อนเริ่มโครงการ และหลังการดำเนินโครงการ ซึ่งเมื่อนำผลทั้งสองครั้งมาเปรียบเทียบกัน ก็จะทราบผลการเปลี่ยนแปลงที่ได้จากการจัดอาหารกลางวันในโรงเรียน นอกจากนี้การประเมินโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนนั้น ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการควบคู่กันไปในระดับอำเภอ จังหวัด และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ โดยควรประเมินทั้งระบบ กล่าวคือ ประเมินปัจจัยนำเข้า เช่น งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ บุคลากร ประเมินกระบวนการ เช่น รูปแบบของการจัดโครงการ วิธีจัดดำเนินการ และประเมินผลผลิตของโครงการ เช่น ภาวะโภชนาการของนักเรียน การได้รับบริการอาหารกลางวันของนักเรียน

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนราธิวาส พบว่า ปัญหาโดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับน้อย และเมื่อศึกษาปัญหาการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนในแต่ละด้าน ทั้ง 6 ด้าน คือ ด้านบุคลากร ด้านสถานที่ ด้านอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ และวัตถุดิบ ด้านงบประมาณและการเงิน ด้านการดำเนินการ และด้านบูรณาการกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่ออาหารกลางวัน พบว่า อยู่ในระดับน้อยถึงปานกลาง กล่าวคือ

2.1 ปัญหาด้านบุคลากร ด้านงบประมาณและการเงิน ด้านการจัดดำเนินการ และด้านการบูรณาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่ออาหารกลางวัน ครูผู้เป็นหัวหน้ารับผิดชอบโครงการอาหารกลางวัน เห็นว่า เป็นปัญหาอยู่ในระดับน้อย แสดงว่าครูผู้เป็นหัวหน้ารับผิดชอบโครงการอาหารกลางวันเห็นว่าเป็นปัญหาเล็กน้อย ซึ่งหากโรงเรียนได้รับความร่วมมือจากคณะครู ผู้ปกครอง และหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ก็จะสามารถช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 ปัญหาด้านสถานที่ และปัญหาด้านอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ และวัสดุดิบ ครูผู้เป็นหัวหน้ารับผิดชอบโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียน เห็นว่า เป็นปัญหาระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ รังสี เติงใหญ่ (2532 : 107) ที่พบว่า ผู้บริหารโรงเรียน และครู เห็นว่า เป็นปัญหาระดับปานกลาง โดยเฉพาะสถานที่ให้นักเรียนนั่งรับประทานอาหาร ที่ครูผู้เป็นหัวหน้ารับผิดชอบโครงการอาหารกลางวัน เห็นว่า เป็นปัญหาสำคัญ และระบุว่ามีส่วนสาเหตุจากสถานที่คับแคบ สกปรก และไม่เป็นสัดส่วนตามลำดับ

สำหรับการจัดสถานที่ให้นักเรียนรับประทานอาหาร นับว่าเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ กล่าวคือ นอกจากจะทำให้นักเรียนมีสถานที่สำหรับรับประทานอาหารเป็นสัดส่วนแล้ว ยังสะดวกต่อการควบคุมในเรื่องความสะอาด และการปลูกฝังมารยาทที่ดำเนินการรับประทานอาหารให้กับนักเรียนอีกด้วย และน่าจะเป็นประโยชน์แก่นักเรียนอย่างยิ่งหากโรงเรียนสามารถจัดสถานที่รับประทานอาหารกลางวันของโรงเรียนตามที่กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุขกำหนด คือ มีเนื้อที่เฉลี่ยประมาณ 1 ตารางเมตรต่อนักเรียนหนึ่งคน จัดหาโต๊ะอาหารและที่นั่งเพียงพอกับจำนวนนักเรียน (กรมอนามัย, 2523 : 18 อ้างจาก กาญจนา บุญมี, 2527 : 23) แต่เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนมากมีโต๊ะ และม้านั่งในสถานที่รับประทานอาหารกลางวันไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน ดังนั้นโรงเรียนอาจแก้ปัญหาโดยจัดหาเสื่อปูพื้นให้นักเรียนรับประทานอาหาร หรือให้นักเรียนนั่งรับประทานอาหารภายในห้องเรียนภายใต้การดูแลของครูประจำชั้น ซึ่งจะสามารถแก้ปัญหาในเรื่องนี้ได้อีกทางหนึ่ง

ส่วนปัญหาด้านอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ และวัสดุที่พบว่าอยู่ในระดับปานกลาง นั้น สอดคล้องกับผลวิจัยของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา (2531 : 58-64) ที่พบว่า มีปัญหาด้านวัสดุอุปกรณ์ และเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะ ตู้ โต๊ะ สำหรับเก็บภาชนะ หรือเครื่องครัวต่าง ๆ นั้น ครูผู้เป็นหัวหน้ารับผิดชอบโครงการอาหารกลางวัน เห็นว่า เป็นปัญหาสำคัญ และระบุว่ามีส่วนเกิดจากจำนวนไม่เพียงพอ และมีสภาพชำรุดมาก สำหรับแนวทางการแก้ปัญหาในเรื่องนี้ โรงเรียนสามารถปฏิบัติตามแนวดำเนินโครงการอาหารกลางวันที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด กล่าวคือ โรงเรียนสามารถนำงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรไปจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์และเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ได้ตามความจำเป็น (กระทรวงศึกษาธิการ, ม.ป.ป. : 4)

3. ผลการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปราย ดังนี้

3.1 ด้านบุคลากร พบว่า การที่ครูมีชั่วโมงสอนมากเป็นสาเหตุของปัญหาที่สำคัญที่สุดที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากจำนวนข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมาต่ำกว่าเกณฑ์ที่คณะกรรมการข้าราชการครูกำหนดถึง 193 คน (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา, 2537 : 1) ทำให้ครูที่ทำการสอนในโรงเรียนแต่ละโรงเรียนต้องรับภาระงานสอนมากกว่าปกติ นอกจากนี้จากผลการวิจัยที่พบว่า ครูผู้เป็นหัวหน้ารับผิดชอบโครงการอาหารกลางวัน ส่วนมากหรือร้อยละ 47.49 มีชั่วโมงที่ทำการสอนต่อสัปดาห์ มากกว่า 20 ชั่วโมง ทำให้ไม่สามารถดำเนินงานโครงการตามที่ได้รับมอบหมายได้อย่างเต็มที่

3.2 ด้านสถานที่ พบว่า สถานที่ให้นักเรียนนั่งรับประทานอาหารคับแคบเป็นสาเหตุของปัญหาที่สำคัญที่สุด ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากโรงเรียนในสังกัดส่วนมากไม่ได้รับงบประมาณสำหรับการจัดสร้างโรงอาหารโดยเฉพาะ นอกจากนี้จากผลการวิจัยที่พบว่า สถานที่นั่งรับประทานอาหารของนักเรียนส่วนมากใช้อาคารอเนกประสงค์นั้น โดยปกติภายในอาคารอเนกประสงค์

ของโรงเรียนจะใช้เป็นสถานที่สำหรับกิจกรรมหลาย ๆ อย่าง เช่น เป็นสถานที่ประชุม เป็นสถานที่สำหรับเรียนพลศึกษา เป็นสถานที่สำหรับการจัดค่ายนิเทศต่าง ๆ นอกจากนี้จากการที่โรงเรียนให้บริการอาหารกลางวันฟรีแก่นักเรียนที่ขาดแคลน และมีภาวะโภชนาการต่ำ และจัดอาหารเสริมฟรีแก่นักเรียนระดับก่อนประถมศึกษา ทำให้อัตราการมาเรียนของนักเรียนแต่ละวันสูงขึ้น ซึ่งส่งผลให้สถานที่นั่งรับประทานอาหารของนักเรียนคับแคบ

3.3 ด้านอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ และวัสดุดิบ พบว่า การมีตู้ โต๊ะสำหรับใส่ เก็บภาชนะหรือเครื่องครัวต่าง ๆ มีไม่เพียงพอเป็นสาเหตุของปัญหาที่สำคัญที่สุด ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากโรงเรียนไม่ได้รับงบประมาณเพื่อซื้อ ตู้ โต๊ะ สำหรับใส่ เก็บภาชนะหรือเครื่องครัวต่าง ๆ โดยเฉพาะ นอกจากนี้จากผลการวิจัยที่พบว่า โรงเรียนส่วนมากไม่มีโรงอาหารโดยเฉพาะ และส่วนมากประกอบอาหารโดยใช้ส่วนหนึ่งส่วนใดของอาคารอเนกประสงค์ จึงทำให้ตู้ โต๊ะ สำหรับใส่ เก็บภาชนะต่าง ๆ ที่มี ชำรุดง่ายเนื่องจากการบำรุงรักษาทำได้ยาก ซึ่งส่งผลต่อความเพียงพอของตู้ โต๊ะดังกล่าว

3.4 ด้านงบประมาณและการเงิน พบว่า งบประมาณสำหรับการจัดซื้อวัสดุ - อุปกรณ์ต่าง ๆ ในโครงการอาหารกลางวันมีไม่เพียงพอเป็นสาเหตุของปัญหาที่สำคัญที่สุด ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากโรงเรียนขาดความเข้าใจในเรื่องขอบเขตของค่าใช้จ่ายงบประมาณโครงการอาหารกลางวัน ซึ่งโรงเรียนสามารถนำเงินที่ได้รับการจัดสรรส่วนหนึ่งไปซื้ออุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ต่าง ๆ ได้ตามความจำเป็น หรืออาจเกิดเนื่องจากการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนส่วนมากมักประสบกับภาวะการขาดทุน เพราะโรงเรียนต้องจัดบริการอาหารที่มีคุณค่าและราคาถูก หรือบริการฟรีให้กับนักเรียนที่ขาดแคลน หรือมีภาวะโภชนาการต่ำ ดังนั้นงบประมาณสำหรับการจัดซื้อวัสดุ - อุปกรณ์ต่าง ๆ ในโครงการอาหารกลางวันจึงมีไม่เพียงพอ

3.5 ด้านการดำเนินการ และด้านการบูรณาการกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่ออาหารกลางวัน พบว่า การขาดพื้นที่ทำการเกษตรเป็นสาเหตุของปัญหาที่สำคัญที่สุด ที่เป็นเช่นนี้

เนื่องจากโรงเรียนส่วนมากมีพื้นที่จำกัดเพราะโรงเรียนต้องใช้เวลาสำหรับก่อสร้างอาคารเรียนหรืออาคารประกอบ เพื่อรองรับนักเรียนที่เพิ่มขึ้นในแต่ละปี นอกจากนี้สภาพพื้นที่ของโรงเรียนบางโรงเรียนไม่เหมาะต่อการทำการเกษตร เช่น เป็นดินเปรี้ยว เป็นดินทราย หรือเป็นดินลูกรัง เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนราธิวาส ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่สำคัญดังนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 จากผลการวิจัยที่พบว่า โรงเรียนส่วนมากไม่มีครูที่มีวุฒิทางคหกรรมศาสตร์หรือโภชนาการนั้น สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอควรจัดอบรมครูผู้เป็นหัวหน้ารับผิดชอบโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียน เกี่ยวกับหลักและวิธีการจัดอาหารกลางวันที่มีคุณค่าทางโภชนาการ และการสุขาภิบาลอาหาร เพื่อให้สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปจัดบริการอาหารกลางวันที่มีคุณค่าให้แก่เด็กเรียนได้อย่างมีคุณภาพ

1.2 จากผลการวิจัยที่พบว่า โรงเรียนส่วนมากจ้างบุคลากรภายนอกรับผิดชอบในการประกอบอาหาร สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนราธิวาส ควรจัดอบรมบุคลากรภายนอกที่รับผิดชอบในการประกอบอาหาร เกี่ยวกับการสุขาภิบาลอาหาร และการประกอบอาหารที่มีคุณค่าตามหลักโภชนาการ

1.3 จากผลการวิจัยที่พบว่า โรงเรียนส่วนมากต้องการให้พาไปดูโรงเรียนที่เป็นตัวอย่างที่ดีในการจัดโครงการอาหารกลางวันนั้น สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอควรจัดประชุมสัมมนาครูผู้เป็นหัวหน้ารับผิดชอบโครงการอาหารกลางวัน และผู้บริหารโรงเรียน เกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน และพาไปศึกษาดูงานในโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นโรงเรียนที่จัดโครงการอาหารกลางวันดีเด่นทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัด

1.4 จากผลการวิจัยที่พบว่า โรงเรียนส่วนมากมีเงินทุนไม่เพียงพอ สำหรับจัดซื้อ อุปกรณ์ และเครื่องมือเครื่องใช้ นั้น สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอควรจัดประชุมชี้แจงเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันที่เกี่ยวข้องกับงบประมาณและการเงิน และแนวทางการใช้งบประมาณเพื่อจัดซื้อ อุปกรณ์ และเครื่องมือเครื่องใช้ในโครงการ

1.5 จากผลการวิจัยที่พบว่า โรงเรียนส่วนมากใช้ผลผลิตของโครงการเกษตร สนับสนุนโครงการอาหารกลางวันได้น้อยกว่าร้อยละ 50 ของวัสดุในการประกอบอาหาร ทั้งหมดนั้น โรงเรียนควรหาทางเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร เพื่อสนับสนุนโครงการอาหารกลางวัน ซึ่งกิจกรรมทางการเกษตรมีข้ทำได้ในโรงเรียนเท่านั้น นักเรียนควรนำความรู้ที่ได้จากโรงเรียนไปฝึกปฏิบัติจริงที่บ้าน และนำผลผลิตที่ได้รับมาประกอบอาหารทั้งที่บ้านและโรงเรียน นอกจากนี้ หน่วยงานทางการศึกษาที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ควรประสานงานกับสำนักงานเกษตรอำเภอ ปศุสัตว์อำเภอ เพื่อขอความร่วมมือในการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรของโรงเรียน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาสภาพการจัดการสุขาภิบาลอาหารในโรงเรียนประถมศึกษา เพื่อทราบสภาพการจัดการสุขาภิบาลอาหารในโรงเรียน

2.2 ควรประเมินการจัดโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนประถมศึกษา